

De tyske veteraner kunne vært velkomne hvis de hadde kommet krypende

Men tyskerne takket nei til å delta i freds- og forsoningskonferansen

Narvik har fått ein plass i historia om den annen verdenskrig. Byen har skipa eit fredssenter og fylte dessuten 100 år i 2002. Derfor vart det arrangert ein internasjonal konferanse for fred og forsoning i dagane 23. til 25. oktober i fjor.

Før konferansen kom det eitt og anna oppslag i avisene. Aftenposten skreiv dette 23. oktober:

"Det skapte mye harme blant de norske veteranene at de tyske soldatene ble invitert. Flere forhandlingsmøter måtte til, blant annet der norske generaler deltok, før de omsider aksepterte å møte sine fiender fra 1940.

I går var flere lettet, da det ble kjent at alle veteranene som var invitert fra Tyskland hadde takket nei."

Den første dagen var nemlig sett av til seremoniar, mellom anna ekskursjonar, gudstjenester og minnestunder ved krigsgraver.

Bjørn Egge, tidligere general, leiar av Røde Kors og tysklandsfange i 3 år, sa dette i eit intervju i lokalavis. Fremover:

"Her har jeg truffet tyske militære som ble født etter krigen, og de har jeg ingen problemer med å forholde meg til. Jeg har heller ingen problemer med tyskere som deltok i kampene, men som har bedt om tilgivelse for

den dævelskapen de var med og påførte oss. Men ingen kan få tilgivelse uten å ha bedt om det."

Altså: Dei tyske veteranane kan vera velkomne, dersom dei audmjukt kjem krypende og ber om tilgjeving. Ikkje alle deler dette synet. Lokale kjelder fortell at ei lita, men aktiv gruppe var imot tysk representasjon, og gjekk til media. Dessutan kan det nok henda at dei gamle veteranane frå Tyskland og Austerrike lukte lunta då dei vart kontakta av ei ikkje altfor effektiv norsk utanriksteneste.

Så mykje om opptakten. Den to dagars konferansen,

som tok til på FN-dagen 24. oktober, var svært så sakleg og akademisk. Det byrja med utgreiingar om såkalla "transitional justice", som vi kan kalla "overgangsjustis". Regimeskifte fører ofte til ei eller anna form for oppgjerd. Det er prinsipielt 3 vegar å gå:

1. Gjera ingenting, slik det stort skjedde i dei landa som kvitta seg med kommunistiske styre i Aust-Europa i 1980- og 1990-åra.

2. Få stamd såkalla "sanningskommisjonar", der personar frå alle sider kan fortelja det dei veit, utan risiko for straff. Det mest

kjende dømet er Sør-Afrika.

3. Straffa dei som er "skyldige". Eit slikt oppgjerd kan starta nedanfrå, ved å få tak i dei som har drive med drap, tortur og liknande. Eller ein kan byrja øverst. I så fall blir det gjerne eit oppgjerd med såkalla "politiske brotsverk", noko som er mindre konkret enn kriminelle handlingar frå einskildpersonar. Mønsteret for slike straffedomstolar er Nürnberg-prosessen 1945-46.

Norge har vore ein pådriver for det dei kallar "inter-

Fort. side 10 ➡

Erklæringen om Knut Hamsuns svekkede sjelsevner var antakelig et bestillingsverk fra Regjeringen

Hamsun-debatten er i gang igjen.

Det skjer etter en kronikk i Dagbladet den 19. september 2002. I denne stiller professor dr.med. Bjørn-Erik Kristiansen spørsmålet om den rettsmedisinske kommisjons erklæring om Knut Hamsuns svekkede sjelsevner faktisk var et bestillingsverk fra daværende regjering. Dette for å slippe en rettssak mot en av Europas største åndshøvdinge – med bl.a. Nobelprisen i litteratur. (1920)

I mange år har det i kretser innen psykiatrien vært sterk mistanke om at Gabriel Langfeldt lot seg presse til å utstede et slikt dokument med et slikt innhold.

Langfeldts egen sønn,

Knut P. Langfeldt uttalte selv til Dagbladet den 10. september 1998 at han satt på et hemmelig regjeringsnotat som viser dette.

Knut Hamsun fikk en ruinerende bot for å ha vært medlem av Nasjonal Samling. Dommen som han led mest under var likevel diagnosen "varig svekkede sjelsevner", som altså i ettertid kan ha vært et falskneri på linje med det aller meste som skjedde under "rettsoppgjøret" etter okkupasjonen.

Nu stilles det fra flere hold krav om at den rettspsykiatriske erklæring om Knut Hamsun må opp til ny behandling i Den rettsmedisinske kommisjon.

Paal Berg og Kongen

Av John Sand

"Jamvel i dag veit det norske folket lite om det dobbeltspelet som heimefrontleinga saman med leidande politikarar dreiv under krigen... Dei som har skrive saga om det, har granska for å tekjast styresmakten."

(Stortingsmann Olav Versto)

For atskillig tid siden hadde Magne Skodvin et inserat i Aftenposten "Kongen og Paal Berg", hvor Skodvin "nøyte seg med å fastslå at Berg, så lenge han deltok i forhandlingene stod fast på at Kongen ikkje kunne avsetjast..."

En Osломann som fant Skodvins anførsler både misvisende og mangelfulle, sendte Aftenpostens debatt-

redaksjon en imøtegåelse, men Aftenposten takket som vanlig nei til korreksjon av Skodvin. Avisen synes å ha utstyrt Magne Skodvin med samme privilegium som vår forfatning gir Kongen: "Hans person er hellig, han kan ikke klandres" (grunnlovens paragraf 5).

Kanskje jeg her i bladet kan få plass til en kort beskrivelse av Paal Bergs aktivitet i mai- og junidagene 1940 og hans mislykte forsøk på regjeringsdannelse i 1945.

I "London-regjeringa" i s. 18 skriver professor Olav Riste:

"17. juni 1940 kom ei særleg oppmoding frå Paal Berg om at Kongen ikkje måtte tale over London radio" da kritisk situasjon i Oslo i disse dager som ytter-

ligere kunne forverres ved sådan tale... Kongens tale ble vistnok avlyst." Det siste er litt uklart. Hos Hans Fredrik Dahl i "Dette er London" står det nemlig om Bergs inngripen:

"Telegrammet hadde nær veltet Kongens tale."

Jfr. her h.r. advokat Annæus Schjødt: "Rikstrådsforhandlingene i 1940" s. 22:

"Gjennom legasjonen i Stockholm henstillet Paal Berg inntrengende til Kongen at han ikke skulle holde radiotale den kvelden."

Det var altså ikke tyskerne, men Paal Berg som ville hindre at Norges konge fikk anledning til å ytre seg.

Lenger nede på samme side kan Riste fortelle at allerede tre dager senere

Fort. side 2 ➡

Paal Berg...

Forts. fra side 1

gjorde Paal Berg – nå sammen med fylkesmann Christensen – et nytt forsøk på å stanse en radiotale fra London, denne gang en annonserert tale av utenriksminister Koht. "Men nå tok Londonregjeringa til motmæle" beretter Riste og fortsetter:

"I eit telegram til Stockholm med vidare adresse til Paal Berg... kom regjeringa med følgjande erklæring: Norske regjering fastholder at noen legal styring for Norge avtalt av norske myndigheter ikke må bli godkjent. Slik godkjenning ville innebære faktisk oppgiving av Norges selvstendighet. Regjering og utenriksminister har derfor ikke kunnet seg etter henstillinger fra Paal Berg om i denne tid å tie med det som Norges regjering pliktmessig må arbeide for."

Paal Berg kom i april-dagene 1940 til å spille en meget fremtredende rolle under den forhandlingsprosessen som førte fram til opprettelsen av Administrasjonsrådet 15. april.

"Det synes klart at han ikke ble involvert i forhandlingene fordi hans holdning var mer kompromissløs overfor tyskerne enn andres, snarere tvert om," skriver Jon Veia i "Krigen i Norge" red. Hans Fredrik Dahl (Pax).

Det var etter forslag fra Paal Berg at Administrasjonsrådet ble utnevnt av Høyesterett, og Berg anbefalte sine meddommere å stemme for forslaget. Under domstolens behandling av saken foreslo dommer Klæstad at Høyesterett ikke skulle gå med på ordningen før den var godkjent av Kongen. Klæstads forslag fikk 4 stemmer, mens Paal Bergs fikk 7.

Administrasjonsrådet var godkjent av Hitler selv ved Førerforordning av 24. april 1940. Om Administrasjonsrådets medlemmer opplyser Cappelen: Norsk Krigsleksikon s. 15, 1. spalte:

"Medlemmene avga trokapsløfte til det tyske rikets befullmektigede, Brüuer, noe Quisling... fremholdt at hans egen 9. april-regjering ikke hadde gjort."

I Undersøkelseskommissionens Innstilling s. 191 står det:

"Det var fra første stund en absolutt forutsetning at Administrasjonsrådet skulle arbeide lojalt sammen med tyskerne i Norge, det vil si med de militære sjefer og den tyske legasjon. (Min uthevelse)

Med stor undring må man konstatere at det lojale samarbeid skulle skje også på det militære område og i den tid norske tropper kjempet desperat mot tyskerne – altså mens Norge og Tyskland faktisk var i krig.

Den 3. mai 1940 oppnevnte Administrasjonsrådet er eget utvalg "Nemnda for Industri og Omsetning." I protokollkomiteens Innstilling O.IX A 1948 heter det om nemndas virksomhet:

Hvis ikke tyskerne hadde fått det solide grunnlaget å arbeide videre på som Nemnda for Industri og Omsetning ga dem, ville det utvilsomt vært langt vanskeligere for dem, og det ville tatt dem betydelig lengre tid å ta over og utnytte hele vårt næringsliv til nytte for Tysklands krig og med sikte på varig utnyttning av det til tysk fordel."

Videre står det i Innstillingen:

I den kartlegging som nemnda foretok av norsk næringsliv, er "også sprengstoffindustrien tatt med, skjønt det måtte være klart for alle at sprengstoffet vesentlig ville gå til tyskerne og fortrinnsvis til befestningsarbeider her i landet".

I den fremragende historiske fremstilling "General Fleischer" skriver general Torkel Hovland s. 375:

Intet ble gjort for å forhindre at det norske næringslivet fullt og helt ble integrert i den tyske krigsøkonomien. Ingen effektiv holdnings-

kamp ble ført for å motvirke norsk deltakelse i utbygging av utallige flyplasser, krigshavner og festningsverker, anlegg som ved en invasjon åpenbart ville påføre norske og allierte tropper store tap.

Flyplassene og festningsverkene ble altså bygget for å gi Skodvins "store Allierte" en varm velkomst dersom de skulle forsøke seg på en invasjon av Norge.

Tidligere Venstre-leder og stortingsmann Helge Seip gir i Aftenposten 9. juni 1988 den oppsiktsvekkende opplysning:

"arkivene fra "Nemnda for industri og omsetning" simpelthen forsvant før materialet kunne bli brukt til oppklaring av økonomisk landssvik."

Like utrolig er det når Seip skriver at riksadvokaten ventet nærmere 2 – to år før han ga ordre om å finne arkivskapene. Men "skapene var søkk borte" kan Seip fortelle.

Hermed går jeg over til å gi en liten beretning om Paal Bergs befattning med Riksrådsforhandlingene i juni 1940.

Torsdag 13. juni la tyskerne fram et offisielt memorandum for Administrasjonsrådet. Tyskerne kom med krav om avsettelse av kongen og regjeringen Nygaardsvold. Dagen etter, altså fredag den 14., la Paal Berg fram sitt personlige forslag til forhandlingsgrunnlag. Ifølge Bergs dagbok – gjengitt av professor Steen: "Riksrådsforhandlingene" s. 163 foreslo Berg bl.a.:

"Kongen og hans Råd oppholder seg utenfor Norge, og riket har således for tiden ingen utøvende makt innenfor sine grenser. Derfor anmoder Stortingets presidentskap Norges Høyesterett om å oppnevne et rikstråd til å lede forvaltningen..."

Om Paal Bergs forslag uttaler h.r. dommer Thomas Bonnevie i "Høyesterett og riksrådsforhandlingene" s. 13:

Alt i alt står det for meg som uomtvistelig at allerede

gjennom sitt "Forhandlingsgrunnlag" av 14. juni røpet Paal Berg en bemerkelsesverdige *svakhet* og en høyst beklagelig villighet til å gå utenfor det forfatningsmessig mulige for å imøtekomme de tyske krav.

Stortingspresident C. J. Hambro uttaler om samme forhold: "Historisk Supplement s. 133:

"Til lykke for landet og stort held for Paal Berg blev hans "forhandlingsgrunnlag" ikke bifalt av Høyesterett."

Hambro kommer også med en refs til Undersøkelseskommissionen for at den har vist "en viss iver for å

frikjenne Paal Berg på ethvert punkt hvor det muligvis kunde reises kritikk mot ham. For en helt objektiv drøftelse av de konstitusjonelle problemer er dette neppe det ønskeverdige."

Jeg innskyter her at på Arbeiderpartiets gruppemøte 12. juni 1945 ble riksrådsforhandlingene drøftet. Stortingsmann Jon Aandra fra byene i Nord-Norge sa bl.a.:

"De som hadde startet Administrasjonsrådet hadde startet utglidningen. Når hele historien kommer fram, blir kanskje de herrer som har latt seg intervjuet som hjemmefrontens ledere stå ende med mer skyld enn presidentskapet." (Kilde her: Per Monsens referat).

Den 13.12.46 skrev dommer Bonnevie at brev til Paal Berg. Bonnevie antyder her at Berg burde la seg stillet under riksrett. Hans hovedankepunkt er Bergs "medvirkning til henvendelsen til Kongen om frivillig abdikasjon mandag etterm. 17. juni."

Det var den dagen at de såkalte juniforhandlinger gikk inn i sin siste fase. Kl. 18 var det et stort plenums-møte hvor presidentskapet, Paal Berg, Berggrav og Harbek var til stede.

I "Riksrådsforhandlingene i 1940" s. 33 siterer h.r. advokat Annæus Schjødt fra dr. Brodersens referat av møtet den 17. juni:

"Under disse drøftelser tok høyesterettsjustitiarius Paal Berg klart det standpunkt at begivenhetene ute i verden, Frankrikes nederlag, nødvendigvis også ville føre til at vi måtte følge en annen linje enn hittil. Politisk er situasjonen for Norge en helt annen enn i morges. Derfor er det min plikt å si til fylkesmannen at situasjonen nå er den at vi *politisk* sett ikke kommer forbi å måtte skille oss av med Kongen. Det er slutt med jussen nå. Han ville derfor tilrå at det ble sendt en telegrafisk henstilling til Kongen om å abdisere frivillig..."

Et par uker senere fikk presidentskapet tilsendt ovennevnte møtereferat. "Alle medlemmer var av den oppfatning at Bergs ovenfor siterte uttalelser var gjengitt helt korrekt", opplyser advokat Schjødt. Men fem år senere har Paal Berg hevdet at han umulig kan ha sagt vi måtte skille oss med Kongen. Han har angivelig heller ikke sagt noe om at han "ville tilrå telegrafisk å henstille til Kongen å abdisere frivillig." Bergs innsigelse blir imidlertid imøtegått av odelstingspresident Neri Valen (V):

"Eg hugsar ogso helt klårt at Paal Berg sa at me nå ikkje kom forbi å skilja oss med Kongen. Og at han ville tilrå å senda telegrafisk oppmodning til Kongen um å abdisera." (Steen: Riksrådsforhandlingene s. 209)

Professor Steen bekrefter (s.209) at "det virkelig har vært på tale" å sende telegram til kongen. Etter Tysklands kapitulasjon skjedde dette:

Den 14. juni 1945 ga Kongen offisielt Paal Berg i oppdrag å danne regjering.

Han hadde nok tenkt at han – med sin bakgrunn som hjemmefrontleder – skulle få en lett oppgave. Men han tok sørgelig feil. Professor Finn Olstad skriver i biografien "Einar Gerhardsen" s. 194 at Paal Berg "opplevde sur motvilje i det politiske miljø."

Og Einar Gerhardsen skri-

Forts. side 8 ➡

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
KJELL BLICH SCHREINER
Tlf.: 32 12 60 08

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Redaktøren treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).
Giro: 7877.08.52594

Abonnement (6 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetaltes med kr. 2,- pr. spalte mm. Minstepris kr. 100,-.

Utgiver: INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

Jo Benkows lille verden

Våre falne frontkjemper må ikke få hvile i fred. Det mener tydeligvis Jo Benkow.

Gjennom uttalelser til "Nationen" (20. nov. 2002) kommer han med uttalelser som kan oppfattes som oppfordring til rasering av minnestøtter over norske sykesøstere og frontkjemper som falt på østfronten.

Hans reaksjoner kommer etter at myndighetene i Estland ga 750 000 kroner til bygging av et stort norsk minnesmerke på det langstrakte høydedraget Waivara i Estland.

"Dette er en fornærmelse mot Norge", sier Benkow til avisen, "og formelt dreier dette seg om folk som vi i Norge anser som landsforrædere". Det er ikke første gang Jo Benkow griper inn mot frontkjempernes minnestøtter over sine døde.

I begynnelsen av 1990-årene fikk han med hjelp av innflytelsesrike finske venner stoppet byggingen av et monument på offisiell grunn i Rovaniemi. I 1994 stilte likevel finske veteraner privat grunn til disposisjon, og minnestøtten ble reist til Benkows store forbitrelse. Det er naturlig at mange, også langt utenfor våre kretser, reagerer over hans utspill. En kjent hjemmefrontmann utenfor Bergen skriver i et brev til oss at trolig de fleste motstandsfolk tar avstand fra Jo Benkows uttalelser som av ytterliggående krefter kan oppfattes som fritt fram for gravskjending av motstanderes gravsteder.

Vedkommende ber "Folk og Land" advare mot slikt.

En anmodning som vi håper også er sendt Jo Benkow og hans venner. Vi på vår side ser på slik skjending som utenkelig.

Under bekransninger av egne minnesmerker ærer nemlig frontkjemperne også tidligere fienders soldatgraver med blomster og kranser, - noe veteraner fra den annen side også gjør med våre monumenter og minnesteiner.

Slik handler enhver soldat som kjenner krigens gru og redsler og som selv har vært med i de hardeste kamper.

Ære og respekt er ord de kjenner, - og som de vet å vise også ved den tidligere fiendes grav.

Hvorfor da bry seg med Jo Benkow og hans venneklubb, der de lever i sin egen lille verden og utelukkende dyrker seg selv og sitt hat mot levende og døde.

Ville Nasjonal Samling overlevet etter tysk seier?

En meditasjon over NS-Årbok 1944

NS-veteran

Her blir det debatt.

En NSUF-leder fra gammel tid har sendt oss dette innlegg som nok vil vekke harme hos noen av våre lesere, glede og enighet hos andre.

Mange vil spørre om hvorfor jeg og mange med meg handlet som vi gjorde når vi allerede i 1943 fryktet for hva som kunne komme til å hende etter en mulig tysk seier i den 2. Verdenskrig. Begrunnelsene er mange, men la meg har forenklet det hele med at frykten for at landet skulle bli en sovjetrepublikk, var større enn frykten for en tysk seier. Under alle omstendigheter var dette det samlende motiv for alle politiske fraksjoner innenfor Nasjonal Samling. Den skjebne som ble Europas øststater til del, viste senere at frykten ikke var helt ubegrunnet. Redselsberetningene fra krigens Tyskland var jo ting som verden ble kjent med først etter krigens slutt - uansett hvor mange det er som i etterpåklokskap hevder at "dette var da noe som alle visste". Derimot var redselsberetningene fra Sovjet-Russland alminnelig kjent allerede fra før 30-årene.

Snart 60 år senere sitter jeg og blader i en NS Årbok 1944. Og nok en gang lar jeg meg forskrekke over situasjonen slik den utspant seg på den tiden.

Denne årboken er en oversikt over Nasjonal Samlings (NS) partiorganisasjon med angivelse av alle særorganisasjoner og deres tillitsmenns plassering i h.h.v. riks-, fylkes- og kretsledelse. Det som både forskrekket og forundret meg den gang jeg kom hjem fra fronten sommeren 1943, kommer igjen klart frem for meg når jeg i denne årboken

leser om Germanske SS Norge (GSSN). Jeg, som andre frontkjemper, ble utsatt for et ganske hardt press for å gå inn i denne organisasjonen, som ble fremstilt som om den var en partiorganisasjon i Nasjonal Samling. Men så lenge organisasjonen ikke hadde

noen disiplinær kommandolinje til, eller gjennom partiets fører, så var det for meg vanskelig å godta at dette var en særorganisasjon i Nasjonal Samling. Og når jeg i dag leser i denne årboken, så fremgår det jo helt klart at denne organisasjonen intet hadde med NS å gjøre. Men på alle måter forsøkte GSSN å fremstå som om den var en del av partiet - for derved lettere å kunne verve medlemmer blant frontkjemperne etter hvert som de kom hjem, og blant medlemsmassen for øvrig. Men særlig var det om å få frontkjemperne som medlemmer.

En bør merke seg at frontkjempernes deltakelse i Waffen SS eller Legionen, ikke uten videre kvalifiserte til medlemskap i GSSN. Her måtte man, uansett prestasjoner på fronten, søke spesielt om medlemskap. GSSN var den forlengete arm til det tyske Allgemeine SS, og som intet hadde å gjøre med Waffen SS. Dette er vanskelig å forstå - all den tid at Reichsführer SS Himmler var øverste sjef for begge disse kategorier av SS-formasjoner. Ikke desto mindre var det slik, men en må anta at Himmlers ledelse av Waffen SS nærmest må ha vært av formell og politisk karakter, fordi Waffen SS faktisk sorterte under Wehrmachts overkommando i likhet med alle andre kjempende tyske soldater. Hvordan dette forholdet eventuelt ville ha utviklet seg etter en tysk seier, vil bare bli spekulasjoner.

Forts. side 9 ➡

MÅNEDENS HEDERSMENNESKE

I denne spalte vil vi i hvert nummer trekke frem personer som så absolutt fortjener vår heder og våre godord for sin innsats på de forskjellige kampavsnitt, ute og hjemme.

Noen av dem er for lengst døde, andre lever og kjemper kampen fullt ut.

I dag: Gerd Nilsen

Ikke alle blant oss kjenner kvinnen fra Porsgrunn som i alle år har stelt Vidkun Quislings grav og lagt ned blomster på merkedagene hans.

Aldri glemmer vi henne på 100 årsdagen for Quislings fødsel da hun rolig, uten et ord, brøytet seg rydning gjennom de mange skuelystne og la ned sin krans.

"Porsgrunn Dagblad" kunne den gang skrive følgende:

"En kan mene hva en vil om Quisling, Hitler og andre nazister, men modig var i alle fall Gerd Nilsen som tok hele det fremmøtte pressekorps i "skole". Hun kunne ikke se noe galt i at hun la ned blomster på graven. Hun kunne også fortelle at hun var stolt av mannen sin som hadde vært frontkjemper. Selv hadde hun sonet en dom på fire måneder for sitt engasjement i kvinnehirden."

Avisen var derimot ikke nådig mot nynazister som i egen dårlig "Hitler-kopi" møtte frem til gravstedet.

FOLK og LAND
så lenge
vi kan!

Kampen går videre

**DU BLIR
VEL MED?**

Drøvtygging i "Nationen" "Nationen" lyver

A. S.

En lokalavis i mitt distrikt brakte for en tid siden et utklipp fra "Nationen", hvor det heter:

Estland har finansiert et gigantisk minnesmerke over norske frontkjemper, som lot seg verve til tjeneste i Waffen-SS på Østfronten under krigen. Det er en hån mot de millioner av ofre som ble liggende igjen der SS-styrkene fór fram.

Etter mer enn 55 års hets mener altså vedkommende skribent seg beføyet til å delta i løgnspredningen. At Estland skal ha finansiert et slikt minnesmerke, har jeg ikke kjennskap til. Men hvis man har en smule viten om hva de baltiske stater har lidd under sovjetisk okkupasjon gjennom 45 år, synes det ikke så merkelig at Estland vil hedre nordmenn som falt i kamp med uhyret i øst. I alle fall bør en norsk avis ikke være så freidig å blande seg opp i en sak som er Estlands eget indre anliggende.

Selv om vedkommende skribent må antas å være døv på begge ører, vil jeg prøve å minne ham og hans eventuelle lesere om et par fakta:

1. Waffen-SS var ingen forbryterorganisasjon, men en integrert del av den tyske hær og må ikke forveksles med mannskaper i konsentrasjonsleire og lignende. Disse var ikke soldater! Vi norske frontkjemper deltok ikke i skjendselsgjerninger, men kjempet ved fronten som disiplinerte soldater. Dette vet estlenderne – og russerne. Men i den norske avis "Nationen" er man åpenbart tregere i oppfattelsen og mer vrangvillig. Der innbilder man seg at man vet alt om Østfronten. Hos oss overlevende vekker naiviteten og løgnene naturlig nok harme – men også latter.

2. Ifølge forfattere som

Kravchenko og Solsjenitsyn hadde Sovjetunionen 20 millioner mann klare til angrep på Vest-Europa i 1941. Da de endelig veltet inn over Øst-Tyskland, Ungarn og Østerrike i 1944-

45, hang Vest-Europas skjebne i en tynn tråd. Historiske tilfeldigheter gjorde at vi unngikk å komme under et sovjetisk redselsregime. Hva vi eventuelt hadde hatt i vente, fremgikk skremmende tydelig av sovjet-troppenes fremferd. Men denne flodbølgen, som hadde Atlanterhavskysten (og norskekysten) som mål, ble stanset ved Elben i mai 1945 – av amerikanerne(!). Derfor blir da også vi frontkjemper høyt respektert av amerikanske offiserer. Det er en kjent sak – men tydeligvis ikke i "Nationen".

3. En norsk frontkjemper kom våren 1953 i samtale med en amerikansk offiser på Café de la Paix i Paris. Han forteller:

Jeg spurte ham hvorfor USA fremdeles, 8 år etter freden, hadde tropper stående i Europa. Ville det ikke være billigere å sende dem hjem? Og det skulle vel ikke være en oppgave for USA å holde styr på tyskerne, som hadde mer enn nok med å gjenreise sitt eget ruinerte land?

Han svarte:

Dere nordmenn må være svært naive. Vi står i Vest-Europa av helt andre grunner, nemlig som beskyttelse mot faren fra Øst. Hva hadde skjedd med dere hvis ikke USA hadde grepet inn i krigen og ofret titusener av sine menn? Da hadde dere hatt bare to alternativer, et tysk eller et sovjetisk herrevælde, sannsynligvis det siste. Den kalde krigen begynte ved Elben i mai 1945.

Da jeg så til slutt røpet hvem jeg var, ble det smil og kraftige håndtrykk.

4. Et par spørsmål til slutt til skribenten i "Nationen": - Har du tenkt over at du var nær ved å bli sovjetborger? Tror du at du i så fall ville ha trives?

Karl Ysste, Hedemark

I "Nationen"s reportasje om det norske minnested i Estland skriver journalisten Lars Kristian Steen bl.a. dette:

Under andre verdenskrig tjenestegjorde nesten en million soldater i Waffen-SS-Hitlers egen spesialstyrke som ble brukt til å gjennomføre massakre og andre krigsforbrytelser. 6000 av disse var unge norske menn. 1000 av dem falt på Østfronten eller døde i sovjetiske fangeleire. Etter krigen ble de resterende dømt som landssvikere og masse-mordere, og måtte sone fengselsstraffer på flere år. De ble stemplet som kjeltringer og kriminelle og beskyldt for å være ute etter store gårder i Ukraina.

Journalisten, og dermed også "Nationen"s redaksjonelle ledelse, lyver. Det finnes ikke et eneste domspapir hvor noen norsk frontkjemper er dømt for deltakelse i masse-mord under sin tjeneste på østfronten. Det fantes da heller ikke noen tiltalepunkter for slike uhyrligheter. Er slik journalistikk virkelig vanlig for "Nationen". Skal vi ikke kunne tro hva som skrives i avisen?

Jeg ble en av disse forakede frontkjemperne

Avisen "Østlendingen" ga Odd Østlund anledning til et svar da en av leserne kom frem med et angrep på frontkjemperne.

Han skriver:

Svar til Bjørn Frang "Frontkjemper 1941-45 og 2002". Som en av de siste oppegående av dem som betegnes som frontkjemper ber jeg om spalteplass for å beriktige det feilaktige bilde Bjørn Frang tegner i sitt innlegg i Østlendingen 25. september 2002. I 57 år er det

blitt "spyttet" på oss uten at det har vært mulighet til forsvaret i norsk presse til tross for den omskrytete retten til full ytringsfrihet.

Jeg var vel en av disse som hadde "forlest" meg på det terrorregimet som Stalin sto bak. Det begynte allerede i 1934 med at partisjefen i Leningrad Sergej Kirov ble myrdet. De verste årene var 1927-30, da man regner med at 1 million ble henrettet og ca. 10 millioner ble deportert til slaveleire. Dette kunne vi lese om i Gøteborgsposten 27. september 2002. Noe av denne kunnskap hadde jeg innhentet i mine tidligste ungdomsår, og etter vinterhalvåret på fylkesskolen på Koppang under den finske vinterkrigen, ga ikke samvittigheten meg ro. Jeg måtte gi mitt bidrag da Mannerheim bad om hjelp. Jeg ble en av disse forakede frontkjemper.

192 av mine kamerater ligger begravd utenfor Rovaniemi i Nord-Finland. Vi førte ingen, som B. Frang skriver; "grusom aggresjon og terror", men inngikk i forsvaret av Finland og Norden der Stalins terrorvælde kunne bli Norges. Sovjetrusserne var i antall totalt overlegen oss. Jeg er ikke mer nazist enn frihetskjempen, historikeren og Lingemann Svein Blindheim. Jeg deler i stort hans syn på norsk førkrigs-, okkupasjons- og etterkrigs-historie. Etter krigen forsøkte jeg å etablere meg som entreprenør i Norge, men klimaet var så forgiftet at ferden gikk til Sverige for mer utdanning. Som bygningsingeniør fikk jeg den tillit å være med å bygge forsvarsanlegg under den kalde krigen. I Sverige hadde man bruk for min arbeidskraft også i det arbeid som kommunene utfører. Min tilslutning til det svenske Centerpartiet har gjort at jeg i 27 år har hatt ansvarsfulle oppdrag i kommune, region og lands-ting.

At Norge er medlem av Nato, medfører rettigheter og ansvar. Jeg tror at de fleste nordmenn var glade for

forsikringen. I dag er det vel tvilsomt om så er tilfelle. Jeg vet ikke om noen i Norge forteller at USA og England bruker radioaktive bomber i fjellene i Afghanistan, der drikkevannet for millioner mennesker har sine tilløp.

Til slutt Bjørn Frang. Jeg forsvarer ikke Hitler-tysklands udåd. Men du har tydelig ennå ikke innsett at Stalin og kommunismen står for grusomheter i ennå større omfang. En studiereise anbefales til de nå åpne gravene utenfor St. Petersburg der NKVDs avrettinger med nakkeskudd kan studeres. De grusomheter som ble begått i løpet av 1900-tallet kan ikke noe sivilisert menneske forsvare. Et samsyn var ønskelig.

Odd Østlund

Bærekraftig ondskap

Martin Andersen
Forum for etikkdebatt

Jøder, samer, og tater er blitt utsatt for ondskap i Norge. Symptomatisk for alle nevnte grupper var at samtiden som produserte ondskapen, ikke maktet å ta et oppgjør med sin egen ondskap. Først i ettertid har myndighetene bedt om tilgivelse for den ondskap som ble begått. Dagens utgave av offentlige ondskap er bl.a. den som blir begått mot de fattige og eldre pleietrengende. Heller ikke i dag er det mulig å gjøre noe med samtidens ondskap. Dette til tross for at vi har en regjering hvor KrF har statsministeren. Dokumentasjonen for en slik påstand er som følger:

1. I Bondevik I-regjeringen forsøkte Kjell Magne Bondevik å overtale Sp og Venstre til ikke å la minstepensjonistene få et "løft" på kr. 1000 pr. mnd. Da saken kom til Stortinget stemte KrF for at løftet på kr. 1000 skulle kuttet med de ca. kr. 300

Fort. side 5 ➡

Bærekraftig...

Forts. fra side 4

som pensjonistene årlig får i økt pensjon. Slik ble det.

2. Bondevik II - regjeringens budsjettforlik med Frp i høst innebærer at pensjonistene heller ikke i år får økt sin pensjon iht lønnsutviklingen.

Økningen som skulle blitt på kr. 250 ble redusert til ca. kr. 200. Inge Lønning fra Høyre argumenterte med at pensjonistenes kr. 200, var prosentvis en større økning enn stortingsrepresentantenes kr. 2000 pr. mnd. Jeg tør minne Lønning om at man betaler ikke boutgifter, mat, klær m.v. med procenter. Man betaler med penger.

Urimeligheten i Lønningens argument ser en klart dersom man setter dette i et litt lengre tidsperspektiv. Legger en til grunn tallene ovenfor vil stortingsrepresentantene etter 20 år økt sin lønn fra kr. 545 000 til kr. 1 025 000. Minstepensjonistene vil ha økt sin pensjon fra kr. 96 000 til kr. 144 000. Underreguleringen vil over nevnte år gi stortingsrepresentantene kr. 432 000 mer enn pensjonistene.

Det viser tydelig hvorfor den underregulering som har skjedd over lang tid, har gjort, og ytterligere vil gjøre flere og flere pensjonister til fattige.

Dersom noen er i tvil om at pensjonister er fattige, viser tall fra SSB at hele 50 000 av de 129 000 som årlig må gå den tunge veien til vår tids fattigkasse – sosialkontoret – er mennesker på trygd. Det demokratisk vedtatte klassesamfunnet er synlig for dem som vil se.

3. Den delen av befolkningen som har bra med penger får bra med skattelette, mens de fattige får tilsvarende lite.

4. I radioprogrammet *Rett på* ble strømprisen diskutert. En av innringerne var minstepensjonist. For å spare strøm satt hun i en liten stue med plast foran vinduene og døren. Hun hadde på en varmeovn, men hadde ikke råd til å ha den på så mye at hun hadde det varmt. Til tross for at hun satt fullt påkledd og hadde et pledd rundt seg, frøs hun på bena. Ellers i sin lille bolig hadde hun ikke på varme. Verken i kjøkkenet eller på badet.

Det ser ut til at ondskapen til enhver tid har gode vekstvilkår i politikernes hjerter. Faktisk ser det ut til at ondskapen har en iboende evne til å resirkulere seg selv. Er det det man kaller bærekraftig ondskap? Fordi den brukes om igjen og om i igjen, uten å miste evnen til stadig å utvise ny ondskap.

Myteknusende

Pensjonist, Mandal

I "Verdens Gang" fant jeg i november måned en helsides reportasje om henrettelsen av professor og Kirkeminister Ragnar Schancke. Hans privatsekretær under okkupasjonen, Karin Jevanord, var vegviser for vedkommende journalist og samtidig med hennes anvisning av Schanckes gravsted i Ås fortalte hun ham om hvilket fint menneske makthaverne hadde myrdet i 1948, et menneske som hadde nyttet all sin tid på arbeidet for kirken og kristendommens bevarelse i de tunge år vårt land opplevet.

At Karin Jevanord sto frem med fullt navn og med bilde av seg ved gravstedet var beundringsverdig og flott gjort, og jeg som fortsatt (svært skamfull) dekker meg under anonymitetens maske takker henne for det mot hun etter mitt syn viste.

La meg føye til at det i samme avis, "Verdens Gang" for 25. november, kom et leserkommentar til

Fra historiene til historien

Av P. O. Storlid

En nasjons bilde av seg selv og verden beror i betydelig grad på den kunnskap – eller de forestillinger til erstatning for kunnskap den har om hendelser i fortiden. Slik kunnskap, eller slike forestillinger, formidles i første rekke gjennom de historiefremstillinger som formidles på de forskjellige undervisningsstrinn, og disse fremstillinger beror igjen på de lærebøker som er autorisert til bruk i det offentlige undervisningssystem.

Undervisningspersonalet er i det vesentlige bundet av den fremstilling som der gis, for det første fordi emneutvalget er fastlagt og for det annet fordi heller få råder over spesialisert kunnskap om de forskjellige epoker som behandles. De har derfor svært begrensede muligheter for ut fra dyperegående kunnskap å bringe inn i sine fremstillinger korreksjoner og nyanseringer til de fremstillinger som bøkene gir. Et særlig ansvar påhviler derfor forfatterne av bøker til undervisningsbruk, og den myndighet som autoriserer slike bøker.

Det er tilstrekkelig kjent hvordan totalitære regimer Schancke-reportasjen.

Under overskriften "myteknusende" skriver A. Johannessen, Bergen, følgende:

"Det var rystende å lese i VG at Norge foretok sin siste henrettelse så sent som høsten 1948, nesten tre år etter krigens slutt.

Aller mest opprørende finner jeg det faktum at regjeringen Gerhardsen unnlot å benytte seg av sin myndighet til benådning.

Hadde vi enda snakket om en satanisk torturist av Rinnan-kaliber, men ingen hadde jo beskyldt den dømte professor Schancke for noe sånt.

For undertegnede er myten om den eigode landsfader Gerhardsen fullstendig knust etter dette."

manipulerer og forfalsker historiefremstillingen. I et åpent samfunnssystem skal i prinsippet slik skjevhet ikke forekomme, men det er menneskelig forståelig – og noen ganger endog unnskylkelig – at denne ideelle fordring ikke alltid oppfylles: Forfatterens egen kunnskap kan på det ene eller annet punkt være mangelfull, og det vil være fristende da å holde seg til det "alle vet". Aller mest når det "alle vet" refererer seg til relativt nylige hendelser, og stemmer med den "political correctness" som gjelder på den tid fremstillingen forfattes, d.v.s. som altså uttrykker en oppfatning som de i siste instans avgjørende – autoriserendes eller forkastende – myndigheter deler. Det tryggeste blir da bare å paraferere det andre har fått godkjent før.

Begrepet "samtidshistorie" er allerede i utgangspunktet absurd. Historiske fremstillinger må allikevel lede til og innbefatte en fortid så nær at den nærmere kan karakteriseres som samtid. Av innlysende årsaker vil det være en nærmest umulig oppgave her fullt ut å oppfylle historieskrivingens ideelle krav, men av like innlysende årsaker kan lærebokforfattere ikke unndra seg oppgaven. En viss romslighet i bedømmelsen av deres resultater har de derfor utvilsomt krav på. Men for påviselig feilaktige fremstillinger gis ingen unnskyldning, når slik påvisning er skjedd og fremstillingen ikke endres.

En gjennomgåelse av norske historiebøker fra de første etterkrigsår gir omtrent dette bilde av 2. verdenskrig og Norges historie i tiden 1940-45:

En mann som het Hitler kom til makten i Tyskland. Det var en mislykket maler som hadde som program å underlegge seg verden og uttrydde "laverestående" folkeslag, i første rekke jøder. For å nå sine forbryterske

mål satte han i gang en vel-dig opprustning, og i 1939 begynte han sin lenge planlagte krig. (I verdenserobningsplanene må riktignok ha vært utelatt landet Norge, for det ble han først ordentlig oppmerksom på ved juletider det året). I desember fikk han besøk av en lumsk fantast ved navn Quisling, som gjerne ville ta makten i Norge. Quisling fikk da Hitler til å legge andre planer foreløpig til side, for heller å erobre Norge til å begynne med. Quisling skulle på ymse vis hjelpe ham med dette, og som belønning få styre Norge på hans vegne.

Og slik gikk det. Fra Konge og regjering og nedover ble alle i Norge, bortsett fra Quisling, fullstendig overrasket over angrepet den 9. april. Men myndighetene og folket sto sammen i seig forsvarskamp mot tyskerne og Quisling, men måtte gi tapt etter to måneders kamp mot en overlegen fiende. Kongen og regjeringen dro da til England, fast besluttet på å fortsette krigen (i en registrert variant: "styre landet") derfra. Hjemme i Norge var praktisk talt alle på de forskjellige vis engasjert i kampen mot tyskerne og et helt ubetydelig antall svikere under ledelse av Quisling, alminneligvis omtalt som "nazi-" og "nazister". Videre ble en stor innsats gjort av sjøfolk og nordmenn i militæravdelinger i krigførende utland samt i Sverige, hvor noen ble utdannet som "polititropper". Så gikk det bra til slutt, ikke minst på grunn av at nordmenn også hindret tyskerne i å skaffe seg en atom-bombe. Så vant altså Norge og dets allierte verdenskrigen, og fem år med nød og terror var slutt. Quisling og de verste håndlangerne hans ble skutt, og resten av hans fåtallige tilhengere (nå øket til ca. 50.000) fikk også sin velfortjenete straff. All's Well that ends well, og i en

Forts. side 6 ➡

Fra historie...

Forts. fra side 5

moralsk verdensordning er det bare rett og rimelig at det gode til slutt vinner over det onde. Så kunne gjenreisningen og byggingen av en bedre verden begynne. Og det var det.

I begynnelsen av 1960-årene sendte daværende Forbundet for Sosial Oppreisning en solid begrunnet henstilling til Kirke- og Undervisningsdepartementet om å besørge fjernet/forandret dokumentert feilaktige fremstilling i en rekke oppgitte bøker for folkeskolen. De misvisende fremstillinger er sitert, likeledes de ukontroversielle kilder som skildrer de faktiske omstendigheter. Noe svar på henvendelsen ble ikke mottatt, og det er umulig å vite om den i det hele tatt forårsaket noe departementalt initiativ. Det som allikevel kan konstateres er at skolebøkene, i takt med den øvrige historiskrivning, siden den tid har gjennomgått betydelige forandringer i positiv retning. Årene 1940-45 er ikke lenger en periode i svart-hvitt med helter og skurker som representative typer, men en tid da mange sammenhenger og handlingsmønstre var kompliserte og ikke entydig klassifiserbare, selv om den "offisielle" versjon i det vesentlige fortsatt opprettholdes.

For sin del foretok INO ved et oppnevnt utvalg i siste halvdel av 90-årene en gjennomgåelse av fire lærebøker autorisert til bruk i den videregående skole. En fyldig dokumentasjon vedrørende punkter som ble funnet tvilsomme eller opplagt misvisende ble oversendt forfattere og forlag, - de innkriminalte punkter i sitat, fulgt av sitater til videre belysning fra kjent og ukontroversielt kildemateriale, og med utvalgets kommentarer og antydningvises forslag. Forfattere og/eller forlag kvitterte for mottatt henvendelse, og lot forstå at

en nærmere vurdering kunne vurderes ved eventuelle nye opplag. Den ene av disse lærebøker er i mellomtiden gått ut av bruk, mens de øvrige tre, er kommet i nye opplag. I disse registreres en og annen mindre endring, men ikke på punkter som fortjener å kalles vesentlige. De er, for så vidt angår det her aktuelle stoff, i hovedsak ikke annet enn opptrykk av forrige utgave, der registrerte endringer stort sett begrenser seg til billedmaterialet og noen billedtekster og/eller omstokking av tekstavsnittene.

Til kjernepunktene i denne nære historie, slik de fremstilles i de gjennomgåtte bøker, kan allikevel noteres som et generelt trekk at bakgrunnen for 9. april er kommet med på en helt annen måte enn for noen tiår siden: Stort sett saklig fremstilles situasjonens strategiske og storpolitiske grunnelementer, og elevene får vite at invasjonplaner og -forberedelser mot Norge ble drevet frem på begge krigførende sider, og ut fra rent strategiske overveielser. Heller ikke utelates lenger Norges katastrofale vanskjøtsel av forsvaret i tiden mellom de to verdenskriger. Derimot er Quislings rolle stort sett, men ikke uten nyanser, beholdt: Han dro til Berlin for å søke støtte for et statskupp i Norge, og fikk løfte om det. Men det påstås ikke lenger at hans påtenkte "statskupp" inn gikk i de tyske militære planer, elevene får tvert imot vite at hans opptreden 9. april kom uventet og helt på tvers av Hitlers planer om en ordning med Nygaardsvolds regjering. Til fremstillingen av Berlin-besøket kan uten overdrivelse sies at kildesituasjonen her er ytterst uklar, samt at det ikke har sannsynligheten for seg at dette uventede besøk skulle få Hitler til å omkalte sitt grunnleggende strategiske og politiske konsept. En norsk historiker burde ta dette kinkige kildespørsmål opp til nærmere granskning, i det minste burde man ved disse tider

være forskånet for skråsikre fremstillinger i offentlig godkjente lærebøker.

"Elverum-fullmakten" stråler ikke lenger i fordums glans. Det gjøres i noen bøker oppmerksom på at den ikke ble vedtatt, men i én med tilføyelse av at den riktignok heller ikke var nødvendig, idet Regjeringen i sitt videre virke kunne støtte seg til "konstitusjonell nødrett". Hva dette i tilfelle skulle være, gis av forståelige grunner ingen nærmere opplysning om. I ett tilfelle settes "fullmakten" i kontrast til Stortingets presidentskaps m.fl. senere forhandlinger med tyske myndigheter. Men ingen av bøkene nevner den virkelige bakgrunn for C.J. Hambros avsluttende oppstiver til Regjeringen ved slutten av Elverum-møtet, som var en oppnevnt delegasjonsforhandlinger med tyske myndigheter med sikte på en "dansk" løsning. I virkeligheten var dette det eneste vedtak som ble fattet på møtet, nøyaktig det motsatte av noen "fortsettelse av krigen" fra utlandet.

Denne "fortsettelse av krigen" går imidlertid igjen i omtalen av Kongens og Regjeringens avreise fra Tromsø i juni. I en formulering er de "innstilt på å kjempe videre", i en annen drar de til England "for å fortsette kampen derfra", og i én tydeligere "for å fortsette krigføringen". Av forståelige grunner gis ingen referanse for eksempel til statsrådsprotokoll eller proklamasjon ved avreise, like lite som kapitulasjonsavtalen av 10. juni refereres.

"Landssvikoppgjøret" er i de fleste lærebøker ikke lenger så uproblematisk som det engang var. I noen trekkes sammenligninger med andre tyskokkuperte land, og våkne elever vil kunne oppdage at vi i tilfelle sitter med norsk verdensrekord i landsforræderi. Noen nevner også kjernepunkt i kritikken mot det, for eksempel at det til tross for

Quo vadis! Et brev til Trondheim Krigsseilerforening

fra sjømann Ivar M. Westerbotn på Gran Canari

I likhet med så mange andre reagerte også Ivar M. Westerbotn på reportasjen i *Folk og Land* nr. 3/2002 om frontsstøtten som donerte flere millioner kroner til Redningselskapet. I sine kommentarer til gaven ble hun av representanter for Trondheim Krigsseilerforening omtalt som landsforræder.

I oktober sendte Ivar M. Westerbotn som er bosatt på Gran Canari følgende brev til representantene for foreningen, Ragnar Fondevik og Alf Volan:

Kjære Krigsseilere!

Som Sjømann (fra 1949) reagerer jeg med forferdelse på uttalelser fra Trondheim Krigsseilerforbund! En sykesøster som viet sitt unge liv til å hjelpe sårede og døende soldater ved fronten, blir omtalt som en "landsforræder". Jeg har 2 nære krigsseilerslektninger som dere kan få telefonnummer til og høre hva de har å si! Her er mine opplevelser vedrørende dette:

Jeg var jungmann på M/S "Hektor" 1950 med både tyskere og krigsseilere. Ingen konflikt mellom tyskere/krigsseilere. Men de var alle forbannet på Regjering og Sjømannsforbund som hadde tatt deres penger! Noen sa at de ikke mer ville sette sin fot på Norsk jord! Det var mange som ikke kom hjem til Norge igjen av denne grunn. Jeg møtte dem på sjømannskirkene i San Francisco, L.A. Liverpool, Antwerpen etc. Jeg seilte med mange som aldri kom tilbake til Norge! I dag kan dere treffe noen få på kirken i Antwerpen.

Grunnlovens klare bestemmelse hvilte på "anordninger" som ble gitt tilbakevirkende kraft. Dertil at det heller ikke hersket likhet for loven, idet for eksempel "tyskerarbeidere" ikke ble straffeforfulgt for "bistand til fienden". Vel tilstrekkelig til at våkne elever kan gjøre seg sine egne tanker, om aldri så politisk ukorrekte.

Konklusjonen etter denne gjennomgåelse må bli todelt: Det er nærmest utrolig hvor langsomt revisjonen

I 1952 var jeg lettmatros på M/T "Symra" (13.000 D/W) som gikk mellom oljehavnen til Liverpool og P.G. Vi hørte med forferdelse på pumpemannen som brukte grov kjeft på repr. fra Sjømannsforbundet. Han kjefte høyrøstet mot Kongen, Londonregjeringen og Ingvald Haugen (sjømannsforbundet). Alle ble kalt tyver og kjeltringer. Representanten fra Sjømannsforbundet sa at han skulle straffes for sine uttalelser – men pumpemannen ble bare mer sint av det! Jeg forstod det slik at han gjerne ville ha sine penger, for å være sammen med sin familie etter endt krigsseilas! Kanskje han var død da hans penger ble utbetalt i 1967?

Jeg var matros på tungløftskipet "Beljane" 1954, og i tiden 1956-1959 var jeg påmønstrert Høk-skip. Jeg opplevde samme forbannelse over dem som hadde tatt deres penger!

Jeg skriver om dette for å fortelle hva Krigsseilerne var opptatt av. Disse ærlige og redelige folkene ville selvfølgelig ikke synke så dypt som å angripe en død sykesøster som i levende live og etter sin død ofret alt for å hjelpe andre! Skam dere! Dere representerer ikke Krigsseilerne!

Skam dere også over Regjeringa som tok deres penger, brøt Geneve-konvensjonen (ved å straffe sykesøstrene) og innførte et terrorvelde i Norge etter krigen! I mange tilfeller verre enn Gestapo. Og hva med SV-leder (frontsykesøster) Hanna Kvanmo?

av et unyansert og på vesentlige punkter uholdbart historiebilde har gått, men riktignok ikke ukjent hvilke vanskeligheter og hindringer arbeidet i denne retning har støtt på.

Konklusjonens annen del må bli avgjort positiv: Utviklingen peker utvetydighen mot den tid da historiene vil være avløst av historien. Papirinnsamlingenes store tid er rykket merkbart nærmere. ●

Det uttrydelige hatet

DEL I

Av E. L., Oslo

Utstøting av NS-barn i etterkrigsårene hadde sammenlatte årsaker, men hvorfor ble isfronten så langvarig? Slik spør professor emeritus i sosialmedisin Anders Gogstad i sin kronikk i Aftenposten den 03.11.2002 med overskrift: Det uttrydelige hatet.

På foranledning av nevnte kronikk tillater jeg meg her å berøre dette tema nærmere og må da ta opp problematikken i forbindelse med det norske rettsoppgjøret.

I etterkrigsoppgjøret uttalte den amerikanske senator Robert Taft i sin berømte tale 6. oktober 1946: "Retts-sakene krenker det fundamentale prinsipp i amerikansk rett at et menneske ikke kan dømmes etter lover som ikke gjaldt på gjerningstidspunktet... I disse sakene har vi akseptert den russiske oppfatningen av rettsvesenets oppgaver – et redskap for statens politikk og ikke justis – som har lite å gjøre med vår anglo-saksiske arv."

I USA fikk denne kritikken tilslutning av mange, med J.F. Kennedy og en høyesterettsjustitiarius eller to i spissen. Vi tenker her også på landsvikanordningen i Norge. Det norske rettsoppgjøret innebar videre bestemmelsene om erstatningsansvar. Alle medlemmer av NS heftet med sin formue for den skade som NS-styret måtte ha påført landet, uten hensyn til personlig skyld. Altså er en kollektiv skyld blitt tildelt en gruppe.

Med bakgrunn i senator Robert Tafts tale og med andre kjennsgjæringer, er tidligere NS-medlemmer av den bestemte oppfatning at Rettsoppgjøret var feil-anlagt. Istedenfor Riksrett over de virkelig ansvarlige og skyldige for krigen i 1940-45, som den første fase i oppgjøret, fikk vi et oppgjør fra den gale enden, hvor okkupasjonstidens NS-

folk ble gitt all skyld.

Regjeringen Nygaardsvolds forhold inntil krigsutbruddet og senere er aldri blitt rettslig belyst. Dens forhold til "Elverumsfullmakten", til kapitulasjonen 10. juni 1940, til riksrådsforhandlingene høsten 1940, dens opphold i London og dens forhold til våre hjemmenværende nordmenn osv. osv. med Oslo-bisp, presidentskap og storting, alt sammen kokte bort under et gigantisk oppbud av krise-rett over NS.

Ca. 250.000 tyskerarbeidere ble på samme måte unndratt granskning. Bare NS, hvorav de fleste var idealister, ble erklært som de skyldige og ennå i dag, over 50 år etter, er det umulig å få rokket på de innpiskede forestillingene om hva som var riktig rettspraksis.

Kort sagt: Først og fremst måtte Riksretten over de virkelige skyldige finne sted. Deretter måtte alle som hadde tjent penger og beriket seg på krigen komme under granskning og så, først i 3. fase av oppgjøret, måtte det bli spørsmål om nærmere granskning av enkelte NS-medlemmers holdning og handlemåte.

I Morgenbladet for 9. april 1960 skrev overlege Johan Scharffenberg en artikkel med følgende overskrift over 7 spalter: "Vi bør erkjenne vår egen skyld". I denne artikkel heter det bl.a.:

"Utenriksminister Koht kom snart til den vurdering at vestmaktene gjerne ville drive Norge inn i krigen, og at Tyskland fant norsk nøytralitet gagnlig for sine egne interesser, men kunne bli provosert av vestmaktene til å angripe Norge.

Dette var en riktig vurdering, men det er ikke på det rene om han forstod at vestmaktene (især Frankrike) ønsket et tysk angrep på Norge og Sverige for å få et nytt krigsteater her..."

Og så noen kommentarer til 9. april 1940: Vår regjering reagerte ikke på vars-

lene lenge før 9. april. Generalstabsjefen og kommanderende admiral oppsøkte så 5. april forsvarsministeren og krevet mobilisering. Intet resultat. Så sent som 8. april kl. 10 ble det krevet overfor statsminister Nygaardsvold at kirkeklokkene over hele landet skulle ringe til mobilisering kl. 12, men statsjefen ønsket ikke å belæres. Sjefen for generalstaben, oberst Hatledal, foretok for øvrig hele tre henvendelser til Kong Haakon med inntrengende anmodning om øyeblikkelig mobilisering. Han ble hver gang bryskt avvist av Kongen. Hvorfor?

Ja, hvorfor ikke mobilisering? Studer noten fra England av 5. april til den norske og svenske regjering med henstilling om at alle dører skulle stå åpne når de kom. Fra Sverige ble kravet blankt avvist, og de slapp krigen. Norge lot alle dører stå vidt åpne (Agdenes og Bergenhus for eksempel) og vi måtte selvsagt komme med i krigen. Alt dette er skildret så klart og objektivt både i den svenske hvitbok fra den tiden og i Innstillingen fra den norske granskningskomitéen av 1946 (Professor dr. Bergsgaards bilag) at det står urokkelig. Når derfor regjeringen ventet invasjon av vestmaktene disse dager, og av den grunn la hele kysten forsvarsløs, kunne den selvsagt verken mobilisere 5. eller 8. april. – Derfor skildrer Granskningskomitéen regjeringen som den hovedansvarlige for at vi kom med i krigen og ble hårtatte.

Om hendelsene i 1940 skriver "Farmand" i nr. 23 av 08.06.1963, følgende: "Ingen ble stillet for Riksrett i 1945. Verken Stortingets Presidentskap som ville ha avsatt Kongen, eller Regjeringen som hadde hovedansvaret for det som hendte.

Sannheten om 1940 er meget bitter for nordmenn – som nasjon. Motstandskampen var ingen spontan nasjonal reising mot okkupant og undertrykker, men skyldtes eksemplet av noen få. Det er i deres dåd det norske folk soler seg i dag."

Professor Johan Vogt behandler i sin kronikk i "Dagbladet" 31.03.1956 bl.a. Quislingsprossens kvalitet. Han kommenterer her en bok av den amerikanske reporter William L. Shirer, og anfører bl.a.:

"Hans fremstilling av Quislings rolle våren 1940 stemmer overens med de oppfatninger som de fleste av oss hadde i 1940 og i 1945, men ikke med det bilde vi kan danne oss på grunnlag av det historiske materiale som nå foreligger. Man kan som kjent også gjøre en skjelm urett. Vi vet nu at Quisling ikke hadde forhånds-informasjon om den tyske okkupasjon, og også at hans usurpasjon den 9. april ikke var foretatt etter avtale med den tyske krigs-

Professor Johan Vogt skriver videre i en kronikk i "Arbeiderbladet" for 02.09.1964, under overskriften "Tysk okkupasjon i relieff", bl.a. følgende:

"... Det var bare ett alternativ for det opprettede Quislingregime, nemlig omdannelse av Norge til et protektorat, i likhet med de okkupasjonssystemer som man fikk i Nederland, Bøhmen og Polen. Vi ville i dette tilfelle hatt et langt større tap av menneskeliv enn hva vi faktisk fikk..." "Vi vet nu at han i krigens siste par år bare vek tilbake for et brudd med tyskerne, fordi alternativet for hans styre ville bli et tysk protektorat, hva som ville ha påført det norske folk overmåte store byrder..."

(Fortsettelse følger.)

Nå er den kommet:

EGIL ULATEIGS BOK: «VEGEN MOT UNDERGANGEN»

For første gang en samlet fremstilling av krigsinnsatsen til norske frontkjemper. En bok om krig, tapperhet og lidelser på verdenshistoriens hardeste front.

Du får boken hos bokhandlerne eller ved henvendelse:

Forlaget REPORTASJE, 2665 Lesja.

Oppkoket om Vidkun Quisling

Kameratgjeng, Hordaland

Da vår redaksjon ble kjent med at NRK-fjernsynet ville sende en 2-delt kommentarfilm om Vidkun Quisling tok vi kontakt med noen av våre lesere utover landet med spørsmål om de ville sende oss sine meninger om programmet. Samtidig vedla vi bakgrunnstoff i forbindelse med fjernsyn-sendingen.

En kameratgjeng i Hordaland tok vår henvendelse "på sparket" og etter å ha sett kommentarfilmen skrev den samlet en anmeldelse.

Her kommer den:

– Det knyttet seg stor spenning og en god del skepsis til dokumentarfilmen om Vidkun Quisling som ble sendt i to deler på NRK i desember. Forut var lovet et mangfoldig portrett av Nasjonal Samlings Fører, hvor vi skulle følge han fra barndommen i Fyresdal og frem til hans siste skritt mot retterstedet på Akershus.

At det var historieprofessor Oddvar Høidal som skulle lede oss på ferden ga grunn til uro.

Allerede i 1988 sendte historieprofessoren ut en Quislingbiografi som i pressen ble karakterisert som "et oppkok om Quisling" (Arbeiderbladet 13. oktober 1988) og det ble spekulert i hvordan Universitetsbiblioteket kunne sende noe slikt ut på markedet og kalle det en biografi.

I Dagbladet den 14. oktober 1988 blir boken kalt en "Quislingbiografi med gapende hull" og avisen mente boken inneholdt for mye politikk og for lite biografi.

Det var bl.a. historikerne Nils Johan Ringdal og Øystein Sørensen som ga Høidals biografi en slik medfart den gang, og i vår viten om at fjernsynsprogrammet bygget på hans bok og i tillegg hadde hjemfrontmuseets Arnfinn Moland som den historiske ansvarlige, var det naturlig at vi ventet oss det verste.

Slik ble det også.

I det over to timer lange program måtte vi igjen tåle den samme skittkasting mot Vidkun Quisling som i tidligere sendinger. Til overmål også de samme deltakere fra motstandsleiren, hvorav noen i den grad følelsesmessig sårbare at noen imøtegåelse av deres uetterretteligheter for dem ville bety jødehat.

Dette er årsaken til at vi mellom venner har diskutert hensikten med å delta i slike programmer, - hvor også alt består i usammengende småbiter og replikker som ender opp i et virvar uten mening.

Etter flere ganger å ha sett/hørt opptak av dokumentarfilmen virker det som om våre deltakere er altfor ydmyke i sin holdning til motstanderne, noe deres svar, eller mangel på svar viser. Hvorfor ble det for eksempel ikke tatt til gjemne i lærersaken hvor det ble hevdet at lærernes motstand var total. I realiteten ble jo 5000 lærere stående i Lærersambandet og over 1000 lærere meldte seg inn senere. Dette viste at sambandet omfattet halvparten av landets lærere.

Heller ikke kom våre deltakere med noe skikkelig svar når det gjaldt jødene. Atskillig litteratur påviser jo at Vidkun Quisling hjalp jøder under okkupasjonen og ikke visste noe om gasskammerene. Atskillig mer negativt kunne sies om filmen, men la oss også trekke frem noe positivt. For eksempel da tidligere landsleder i NS Ungdomsfylking bestemte og overbevisende trådte fram på skjermen og erklærte: "For meg var Quisling, og er det den dag i dag, det edleste og fineste menneske jeg noen gang har møtt". Enkle ord, ærlige og modige ord, - ord som virkelig gjorde inntrykk.

Ytringen fra Quislings Adjutant Per Jahr var også virkningsfull og fra folk utenfor kretsen vår har vi hørt godord om dem. Ordene lød: "Jeg så på Quisling som en slags front-

soldat, og at han falt og ble skutt, det kan jeg godta. Men jeg kan aldri godta de premissene som lå til grunn for at han ble skutt. La han bli skutt og bli kalt en opprører, det kan jeg godta men aldri en sviker. Det er det siste man skulle beskyldte han for".

Likevel: Vi i bygde-Norge håper nå våre folk der inne i Oslo vil sette seg ned og finne en klar holdning til slike sendinger i radio og fjernsyn.

Vi må ikke lenger la oss trampe på av Oddvar Høidal, Arnfinn Moland og deres heilagjeng.

Paal Berg...

Forts. fra side 2

ver i boken "Felleskap i krig og fred" (Tiden 1970):

"Det kan være grunn til å merke seg at Venstre bare halvhjertet støttet sin egen partifelle Paal Berg som statsminister."

Selv hans venn fra den selvopnevnte "kretsen", Gunnar Jahn, takket nei til å bli med i en regjering Paal Berg. "Han duger ikke" betrodde Jahn sin dagbok.

Etter 3-4 dagers "sonderinger" innså Paal Berg at han ikke maktet å danne regjering. I Nygaardsvoldbiografien "I Malstrømmen" s. 689 forteller historikeren Harald Berntsen om hvorfor Berg Mislykkes:

Det gjaldt i høy grad hans stilling og handlinger sommeren 1940. Allerede 6. juni kom Bernt Nissen til Gunnar Jahn og viste ham et dokument han hadde fått av stortingspresidentene, og som avslørte at Berg og Berggrav under riksrådshandlingene hadde gått inn for å slutte fred med Tyskland og å avsette kongen. Nissen fortalte at presidentene truet med å offentliggjøre dokumentet hvis det ble sagt noe mer om deres handlinger i 1940. Med henvisning til sine egne dagbøker fra 1940 kunne Jahn bare bekrefte Nissens dokument.

En vanlig leasers oppfatning av filmen om Quisling

W. H. L., Haugesund

Herr redaktør

Du har bedt meg skrive noen ord om den såkalte dokumentarfilm som for en tid tilbake ble sendt på fjernsynet.

Første del av den var god, nemlig opptakene av forsvarsvitnenes framstilling av Vidkun Quisling som ung med de aller beste karakterer på skolen, og sogar innstilling til Kongen etter offiserutdanningen.

Dette må ha gått i fullstendig feil retning for de av deltakerne i filmen som slett ikke ønsket å høre noe godt om mannen. I hvert fall dreiet programmet seg senere utelukkende om å finne fram til Vidkun Quislings "onde" gjerninger, og vi fikk servert en rad med direkte usannheter om ham og dertil snedige fortellinger.

Gjennom avsnittet om hungersnøden i Russland kom for eksempel Vidkun Quislings innsats fullstendig i skyggen, til tross for at Nansen selv mente Quisling hadde gjort seg fullstendig uunnværlig etter det ypperlige arbeide han hadde gjort.

I et brev hentet fra arkivene i Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie og senere offentliggjort i "Folk og Land" leser jeg følgende:

P.t. Konstantinopel 30. oktober 1922

Hr. Kaptein Quisling.

Dessverre har jeg måttet bli her noget lengre enn ventet, og mit arbeide for hungersnøden i Russland er hjem på egen hånd. Norske derved blit forsømt. Jeg er dessverre ikke helt å jour med hvordan stillingen nu er med hensyn til Deres eventuelle tilbakevennen til Ukraina. Jeg håber inderlig at det er i orden, og at De er villig til å overta arbeidet der enda en stunn. De forstår jo at De har utført fulgte.

Da statsminister Nygaardsvold, i følge avisen, fikk spørsmål om hvorfor de var villig for fortsettelsen som vel igjen må ta fart om noen

måneder, da tilstanden igjen vil bli alvorlig. Skulde der være noe jeg kan gjøre for Deres militære stilling, permission eller lignende vet De at det er bare å la mig det vite, forhåpentlig kan jeg nu komme hjem om ikke så lenge.

Imidlertid skriver jeg til statsråd Aavatsmark og ber ham være mest mulig imøtekommende.

Også Vidkun Quislings påståtte kjennskap til den grusomme behandling av jødene ble trukket frem i dokumentarfilmen, trass i at det kan bevises at han hjalp dem med alle mulige midler, og også fikk takkebrev fra jødiske flyktninger som ved hans hjelp var kommet til Svergie.

Hvorfor hørte vi ikke noe om "gode" nordmenn som selv etter krigens slutt viste sin forakt for dem og la "kjelker i vegen" under hjemføringen.

Sjefredaktør Arne Ruth i den svenske storavis "Dagens Nyheter" tok for noen år siden et oppgjør med dem, hvor han bl.a. viste til rangordningen i forhold til motstandsbevegelsen som var svært tydelig.

Han skrev:

"Ved krigens slutt førte Røde Kors' hvite busser nordmenn hjem fra de tyske konsentrasjonsleirer. Politiske fanger dro først, mens overlevende norske jøder ble tvunget til å bli tilbake og fikk smått om senn ta seg hjem på egen hånd. Norske flyktninger fikk statsstøtte i forbindelse med hjemreisen, med hvordan stillingen nu noe statsløse jøder ble nektet. Disse var flyktninger fra Tyskland som var kommet til Norge før okkupasjonen, og hadde lyktes å flykte enda en gang. De havnet lengst nede på skalaen over forfulgte.

Da statsminister Nygaardsvold, i følge avisen, fikk spørsmål om hvorfor de ble negativt særbehandlet,

Forts. side 9 ➡

ga han et tvetydig svar: "Vi vil ikke hindre dem i å reise inn i landet, - men vi har ikke ønsket å bruke penger på å føre disse mennesker hjem".

Jødernes eiendom ble beslaglagt av norske embetsmenn. De ble anholdt og sendt til Auschwitz av vanlige norske politimenn, skriver sjefredaktøren. - I intet annet okkupert vesteuropeisk land lå forberedelsesansvaret så entydig hos nasjonale myndigheter. Bare en mindre del av dem som deltok i denne håndteringen ble stilt til rette for det etter krigen. Det avgjørende kriteriet var da medlemskapet i Nasjonal Samling.

Likvidasjonsstyrets omkostninger ble dekket av de beslaglagte midler. Da Norge ble befrikk fantes knapt åtte millioner norske kroner tilbake på en særskilt konto - i dagens pengeverdi ca. 110 millioner.

Kontoret hadde på det meste 25 tjenestemenn. Bare noen få av dem var tilsluttet Nasjonal Samling.

Etter krigen ble NS-medlemmene stilt for retten.

Advokater behøvdes fortløpende for forvaltningsoppdrag. De gikk derfor i stor utstrekning fri.

I det norske politi var ved krigens slutt nesten halvparten medlemmer i NS. De øvrige gikk fri.

Redaktøren skriver til slutt:

De norske jødernes skjebne havnet i mørket. I etterkrigsperspektivet var den politiske kampen mot Tyskland og Quisling det altoverskyggende spørsmål. Men jødene ble ikke regnet til motstandsbevegelsen. De fremsto i ettertid som et antall individer som ofre blant mange i et land der ti tusen hadde gitt sitt liv. Det spesielle i deres skjebne forsvant ut av det historiske bilde."

Til slutt:

Hvorfor tar aldri jødene her til lands opp slike saker i radio og fjernsyn i stedet for ensidig å slynge sine bannstråler over Quisling og medlemmene av partiet?

Må slikt forties? Hvorfor?

Et annet spørsmål: Hvorfor er det bare menn som er deltakere i slike programmer? Diskrimineres vi fra begge sider?

Jeg er selv kvinne, som man vil forstå.

Ville Nasjonal...

Forts. fra side 3

Himmlers militære forutsetninger var jo ellers meget begrensede. Det var denne dobbel-linjete organisasjonsform som gjorde SS så farlig. At Waffen SS ble vurdert som spesielle elitetropper, skyldes at mannskapene var frivillige - ikke bare fra Tyskland, men fra hele Europa. Slik ble Waffen SS en intereuropeisk organisasjon av stor politisk betydning, og som Allgemeine SS propagandamessig utnyttet til det mest ekstreme. - Det er i denne sammenheng at GSSN's presentasjon i NS Årbok avslører hvor farlig dette systemet var, og hvor langt utviklingen var kommet. En liknende utvikling skjedde i alle land som på det tidspunkt var besatt av Tyskland.

Studerer vi årboken, så ser vi helt klar at GSSN ikke var en norsk organisasjon, og heller ikke en organisasjon under Nasjonal Samlings ledelse. En vil i årboken kunne se at den ikke som alle andre partiorganisasjoner var representert i partiets riks-, fylkes-, eller kretsorganisasjoner. Tvert imot merker en seg at for eksempel GSSN's øverste leder i Norge, standartfører (Standartenführer) Jonas Lie, blir utnevnt til sin høye stilling av Reichsführer SS Himmler - på samme tid som han også var kst. som norsk statsråd og leder av det norske politidepartement. Når i tillegg det tyske politi- og sikkerhetstjenesten (Gestapo og Sicherheitsdienst) var ledet av høyere SS-offiserer, så blir det ikke vanskelig å forstå visse instruksjoner vår politiminister var tvunget til å følge i ytterste konsekvens.

Av Årboken ser en også hvordan GSSN i løpet av vel et par år var blitt så dominante og egenrådige, at ingen tore protestere mot at organisasjonen brukte Årboken til et propagandistisk fremstøt i forsøket på å fremstille sin organisasjon som en lojal partiorganisasjon. Og i ly av at det ikke ville være ufarlig for den som protesterte, så skrev de hva de ville i Årboken.

Det fremgår tydelig at saken forsøkes fremstilt slik at det skal se ut som om initiativet til dannelsen kom fra hirdregiment nr. 7. At en deltaker på et møte "slår til lyd" for dannelsen av en norsk SS-formasjon, blir noe helt annet. En kan videre lese at "oppfordringen ble mottatt med stor begeistring, og en rekke hirdmenn erklærte seg straks villige til å tre inn". Hvem som slo til lyd er ikke nevnt, men det kan vanskelig være regimentssjefen. Han ville neppe frivillig svekke sin hirdformasjon. I ettertid å vurdere begeistringens størrelse, er selvsagt ikke råd, men en kan jo bli litt nysgjerrig på hvor mange "en rekke hirdmenn er". En blir også litt opptatt av om disse hirdmenn på forhånd hadde avlagt troskapsløfte til NS' fører.

Igen, i forsøk på å gi opprettelsen av GSSN en slags popularitet, eller partimessig legalitet, så nevnes Quislings navn blant de storheter som tok imot Reichsführer SS ved hans ankomst til Oslo. Det er grunn til å tro at ingen av disse uten konsekvenser for dem, ville kunne takke nei til å være med i mottakelsen; - aller minst Quisling, for hvem det ville ha vært politisk meget uklokt.

Svært oppportunt skrives videre, at begivenheten fant sted i Nasjonal Samlings partihus. At Rikshirdens stabssjef i denne sammenheng er nødt til å si noen ord, forklarer ikke at han var begeistret for å miste sine hirdmenn.

Når Himmler iflg. Referatet, vil tillegge Norge Æren for opprettelsen - fordi tilta-

HJELPEORGANISASJONEN FOR KRIGSSKADEDE

FRONTKJEMPERE OG FALNES EFTERLATTE

Postboks 45 - 1411 Kolbotn
Postgiro 0533 0534 909

Hjelp oss å hjelpe

Med dette nummer av avisen følger en postgiroblankett til Hjelpeorganisasjonen for krigsskadede som vi så inntrengende vi kan, ber deg om å benytte.

Neppe noen i vår generasjon her i landet har deltatt i hardere kamper og med større tap enn våre krigsfrivillige på østfronten.

De som er blitt invalidisert og som noen vil si; helsemessig ødelagt for livet, har det ikke lett. Ikke minst fordi de er utelukket fra den offisielle omsorg som ellers blir krigsinvalidert til del.

Med invaliditet følger dessverre også med årene ytterligere belastninger. Helsetilstanden blir generelt mer nedsatt enn hos andre og senskader i form av nerveskader er en ytterst alvorlig belastning.

Vi er meget takknemlige og glade for den solidaritet og omsorg som dette blads lesere alltid har vist. Den støtte som er blitt ytet er av stor betydning enn vi vel vanlig forestiller oss og takknemligheten er stor.

Problemet vårt er allikevel, vi må si det rett ut:

Vi får gjort så alt, alt for lite fordi våre midler er små.

Vi appellerer derfor til hver enkelt: Vær med oss å hjelpe.

Benytt den medfølgende postgiroblankett.

På forhånd: **Hjertelig takk!**

Oslo 2003

Amund Enger

Eivind Saxlund

ket til opprettelsen var kommet fra Quisling, i samråd med Terboven, - det er da en for alvor kan forskrekkes over med hvilken suveren frekkhet GSSN tok seg til rette med spalteplass i NS Årbok. Alle som har litt kjennskap til det beklagelig dårlige forhold mellom de to sistnevnte, vil betvile dette "samrøret". Det røper et nytt forsøk på å "legalisere" GSSN ved å nevne Quislings navn.

I alle år etter krigen har samholdet frontkjemperne imellom vært så sterkt, at alle har kviet seg for å gå i dybden når det gjelder SS og Nasjonal Samling. Som soldat ble problemet meget mindre. De politiske aspekter mellom Tyskland og Norge ble på en måte så uvesentlig når man på slagmarken allikevel måtte stå skulder ved skulder. Der

dreide det seg bare om stå sammen for å holde fienden fra livet. Alt annet var inntil videre helt uvesentlig. Og man holdt seg helst unna temaer som kunne fremkalle divergerende meninger. - Også etter krigen, da alle frontkjemper ble fengslet og til å begynne med var forespeilt dødsstraff, var det skjebnefellesskapet som trådte i forgrunnen og styrket solidaritetsfølelsen. - Problemene ble av en ny art, og gamle divergenser var uinteressante.

Fortsatt vil noen sikkert mene det, men jeg synes at også denne "biten" bør puttes på plass - for å belyse den vanskelige kamp Quisling hadde å føre for landets selvstendighet i tilfelle tysk seier. Det er meget som tyder på at det ikke hadde vært slutt på hans kamp om Tyskland hadde vunnet krigen.

De tyske...

Forts. fra side 1

nasjonal lov og rett", såleis også den nye internasjonale domstolen ICC i Haag, som det har vore skrive mykje om.

Det var den som USA ikkje likte, dersom den skulle ha makt til å straffa amerikanske borgarar og soldatar. Norske diplomatar som har lagt ned mykje arbeid, er rimelegvis ikkje kritiske til ideen. Forskarar som driv forskning med pengar frå Staten, kan også vera litt for lojale mot den som betaler. I alle fall starta konferansen med mange innlegg fra slike systemlojale unge og flinke folk.

Heldigvis snudde vinden, og straffe-entusiastane fekk motbør. Den norske jusprofessoren Nils Christie meinte at sanningskommisjonar og straffedomstolar er to alternative prinsipp der det eine stenger for det andre. I slike politiske prossessar blir det til at eit utval personar blir dømd av retten, utan at det er råd å dra ei klår grense mellom "skuld" og "uskuld".

Christie var skeptisk til ideen om at rettssaker kan oppklara ting. Ofte blir det tilsløring i staden for oppklaring. Oppgåva til domstolen er å straffa eller å frikjenna, ikkje å forklara samanhengar. Domstolen er derfor destruktiv, og ein fiende av historie. Og her vart Nürnberg nemnt som eit døme. Fleire av toppfolka vart hengt, men ingen fekk tak i korleis systemet i Hitler-Tyskland fungerte.

Dermed var konferansen inne på eit betre spor. Etter all teorien kom det eit praktisk døme på bruk av straff, og det var Norge som leverte materialet. Baard H. Borge og Stein Ugelvik Larsen, begge frå Bergen, tok for seg det norske oppgjeret etter krigen. Borge gav nyleg ut boka "De kalte oss naziengel", der han legg fram resultatet av ei stor undersøking av born av dømde NS-medlemmer. Både

Borge og Ugelvik Larsen har granska den gamle NS-rørsla og kjenner den godt.

Det norske paradokset, som Borge kalla det, går ut på at Norge hadde ein etter måten svært mild okkupasjon, men eit svært breitt oppgjer etter krigen. Bortimot 50000 vart straffa, og om lag like mange vart granska utan at det vart reist straffesak. Etter 60 år har bylgjene ikkje lagt seg. Jamvel born eller borneborn av dei dømde kan få problem.

Om medlensarkivet til NS hadde vore øydelagt, ville det vore vanskeleg å få tak i alle medlemene. Slik Ugelvik Larsen forklarte det, hadde NS-leiinga lagt ned forbod mot å øydeleggja arkiv, "for vi har ingenting å løyna". Dei fleste som melde seg inn, gjorde det hausten 1940 og i 1941/42, altså før motstandsørsla kom i gang og avrettingane skaut fart. Å melde seg ut var ikkje alltid like lett. Når folk som sjølv meiner at dei ikkje har gjort noko straffbart, blir sperra inne og dømd, lagar det ikkje eit klima der det er naturleg å vedgå skyld. Og om sume kan gjera det av taktiske grunnar, er det ikkje sikkert at dei meiner det inst inne.

I diskusjonen etterpå var det to motpolar. Bjørn Egge som er nemnt i innleiinga, var av konferanseleiinga lansert som representant for krigsveteranane. Med sine 3 år i tyske leirar var han heller talsmann for fangane og den politiske delen av motstandsørsla. Veteranar frå "utefronten", Kompani Linge, flyvåpen og marine har ofte eit nyansert syn på mange ting. Egge kom med eit personleg vitnemål der kjenslene hadde ein stor plass. Han kravde det same frå gamle NS-medlemmer som han i det nemnde intervjet ovafor sa om tyskarane, at dei skal vedgå at dei tok feil osv.

Bernt Hagtvat, norsk statsvitar frå Oslo (f. 1946), stødde Egge, men hans utgangspunkt var hos den radikale 68-generasjonen og "antifascismen" deira. Hagt-

Generalen som ikke kjenner krigshistorien

En av Nord-Norges mest kjente motstandsmenn, Astrup Nilssen, følger debatten i lokalpressen om forsoningskonferansen. Han griper selv pennen og svarer general Bjørn Eggen etter et av hans innlegg:

I Fremover 25. oktober røper tidligere general Bjørn Egge sine krigshistoriske kunnskaper om andre verdenskrig. Jeg tror nok at generalen kjenner krigshistorien bedre enn han gir uttrykk for i avisen, men historien er muligens upassende for generalen å publisere i for

Astrup Nilssen i «Fremover»

bindelse med forsoningskonferansen. Han har neppe bare fordypet seg i den manipulerte, forfalskede norske krigshistorie.

Generalen fokuserer på at han var NN-fange (Nacht und Nebel) i tre år og en måned. Han sier ikke hvorfor han ble NN-fange. Jeg må minne om at etter Nygaardsvold-regjeringens kapitulasjon 19. juni 1940, sendte general Ruge ut en proklamasjon der han ba om å unngå enhver handling som kunne gi tyskerne anledning til å foreta repre-

salier mot befolkningen. Ble denne henstillingen tatt til følge? Det var neppe noen hyggelig opplevelse å sitte som NN-fange og oppleve de ubeskrivelige forholdene som generalen ble utsatt for. Den var dog ikke verre enn at han berget livet. Det gjorde ikke de over fem millioner bengalske barn, kvinner og menn som ble sultet til døde da britene beslagla maten de skulle leve av (THE FORGOTTEN HOLOCAUST i 1943-44). Det gjorde heller ikke de 630 helt uskyldige barn, kvinner og menn som ble lemlestet

vet meinte at dei som melde seg inn i NS, stødde eit totalitært parti som gjekk inn for rasisme og antisemittisme. I diskusjonen fekk dette synet motbør. Er det til dømes råd å straffa ein ideologi, og kven veit om ikkje mange i motstandsørsla også var rasistar? Tanken er jo tollfri. Di fleire år som går etter andre verdskrigen, di verre blir det å halda oppe true på at rasisme og annan vondskap i verda blir borte om ein tek knekken på "nazismen".

Blant deltakerne merket jeg meg mange fra asylmottak. Slike steder kan være opphav til konflikter, helst mellom de innsatte og omgivelsene. Etniske eller politiske konflikter mellom kategorier av asylsøkere skal være sjeldne, sies det. Ellers deltok en blandet, ungdommelig gruppe fra det tidligere Jugoslavia. Og det var et stort innslag av unge norske militære i uniform.

Starten av konferansen var lite lovende sett fra mitt synspunkt. Det var rett og slett kjedelig. Glatte DU-ansatte og forskere, vesentlig unge, snakket i vei. Det haglet med dårlig definerte moteord som "det internasjonale samfunnet", "gjerningsmenn", "offer", "men-

neskerettigheter" osv. Det var ikke antydning til kritisk tenkning omkring Nürnbergdomstolen, som jo er forbilde for senere tribunalet. Utpå dagen den 24. dukket det opp enkelte lyspunkter: Morris Farhi, engelsk/jødisk forfatter som snakket om "Myter og minner", og vår egen "enfant terrible" professor Nils Christie. Mer senere.

Men det tok seg opp siste dag, da Baard Borge holdt sitt innlegg om "Forsoningen som aldri kom", om virkningene av det norske rettsoppgjøret. Det ble utmerket framført, og i denne internasjonale forsamlingen tjente det som et praktisk eksempel på virkningen av "straffelinjen". Stein Ugelvik Larsen fulgte opp med mer historisk bakgrunn.

Den nevnte forfatteren Morris Farhi var mellom dei som gjekk mot Egge og Hagtvat. Han avviste ei forsoning der vilkåret er at eine parten vedgår syndene sine og ber om tilgjeving. Dette er metoden hos ein sigerherre som vil demonstrera at han står på eit høgare moralsk nivå enn taparen. Forsoning gjennom dialog er betre. Det er ein tosidig prosess, der begge partane må prøva å forstå motparten

sine motiv og synspunkt. "Gjer ikkje motstandarane til demonar og kriminelle", sa Borge, "det fungerte ikkje i det norske tilfellet". Det er i alle fall eit dårleg utgangspunkt for ein dialog.

Her kunne vi avslutta med dei krigsveteranane som vi starta med. Dei norske står kanskje fast på synet om at det tyske overfallet var ein lekk i Hitler sine planar om å leggja under seg Norge, Europa eller verda. General Fleischer, som vann Narvik attende, er den store helten. Osv. Tyskarane sin helt er sikkert general Dieti, som greidde å halda byen i mange veker mot ein langt sterkare fiende. Og Tyskarane sin aksjon 9. april var etter det tyske synet eit mottrekk mot dei britiske planane, der Narvik var eit strategisk punkt dei ville sikra seg.

I ein eventuell dialog kan ikkje partane ta utgangspunkt i at dei har "rett". Her er det ikkje berre spørsmål om å forstå motparten sine motiv, men om å forstå historie. I Norge, og sikkert i mange andre konflikter, ligg historieførståinga i botnen. Og då kan vi kanskje ta fram mottoet for fredssenteret i Narvik: "Fredsbygging gjennom kunnskap". ●

og pint til døde på den mest brutale måten som tenkes kan under den britiske krigen mot den sivile norske kystfarten, da 10 hurtigruter ble senket og som britene ennå ikke har beklaget. Det var en betydelig større lidelse for ofrene, verre enn gestapotorturen, og det generalen opplevde i fangenskapet.

I likhet med generalen, så tar jeg sterk avstand fra nazistenes herjinger under krigen, men det betyr ikke at man skal skjule beviselige ugjerninger fra den seirende siden. Jeg må minne generalen om de norske fangevokteres tortur mot uskyldige norske fanger i fredstid. Jeg må også minne ham om den udugelige norske marines maskingeværlid med over 2.000 skudd rettet mot egne landsmenn som en vinterkveld kjempet for livet i den iskalde sjøen på Hustadvika. Han burde ha beklaget det britiske overgrep mot Ofotens passasjerskip D/S BARØY i Vestfjorden 12. september 1941, der 77 uskyldige barn, kvinner og menn vesentlig narvikinger, mistet livet på den mest brutale måte som tenkes kan. Det ble en av kystens største skipskatastrofe nest etter briterens skammelig overgrep, uten forvarsel mot hurtigruteskipet "Richard With" lørdag 13. september, 1941, dagen etter tragedien med "BARØY", midt på lyse dagen ved Rolvsøya i Finnmark, der 103 uskyldige passasjerer ble drept. Etter ugjerningen stakk britene av. De beskrevne gjerninger var større djevleskap enn det generalen beskylder gammelnazistene for.

Generalen hevder at det er utenkelig for ham å møte gammelnazister, som ikke har gjort opp med sin fortid. Regner han da med de nesten 2.000 nordmenn på Værnes, som sto på tyskernes lønningslister? Disse nordmenn sørget for at tyske fly kunne beskytte egne landsmenn, som kjempet for vår frihet på Bjørnfjell. Det var de samme tyskarbeidere som reddet general Dietl fra å bli jaget inn i Sverige av våre tapre norske soldater. Regner generalen de over 200.000

nordmenn som frivillig bygde forsvars- og angrepsanlegg for fienden som gammelnazister, som ikke har gjort opp med sin fortid?

Generalen gir et spark til forfatteren Knut Hamsun, som han kaller den landsviksdømte.

Hamsun var som mange andre i sin ungdom, en beundrer av de store tyske forfattere, komponister og Hitlers førkrigspolitikk. Det fulgte ham hele livet også etter det tyske overfallet på Norge. Ingen tvil om det. Under okkupasjonen gjorde ikke Hamsun noe som var i strid med norsk lov, i motsetning til brakkebaronene og de over 200.000 nordmenn i arbeid for den tyske krigsmakt. De ble ikke tiltalt for bistand til fienden.

Saken mot den 87 år gamle Knut Hamsun, var en av etterkrigsoppgjørets mørkeste dekkoperasjoner, iverksatt av den seirende makteliten, som sammen med et inhabilt rettsapparat og en massiv ensidig støtte fra massemedia, fikk "landssvikeren" dømt etter lover i strid med grunnloven, skrevet i utlandet uten fullmakter, til en erstatningsgjeld på 350.000 kroner til statskassen for den skade han hadde forvoldt landet ved sine verbale utsagn til fordel for Tyskland. For regjeringen var det maktpåliggende ved uredlighet å finne sydebukker for å lede oppmerksomheten bort fra egen unnfalighet og svik mot landet, både før og under krigen. Hamsun-saken minner ikke lite om det politiske justismord mot Harry Lindstrøm iverksatt av "landsfaderen" og hans regjering.

I retten ble Hamsun ikke bøtelagt for medlemskap i NS. Han og biskop Bergrav mente det var selvmord å gå til krig mot verdens sterkeste krigsmakt. De oppfordret begge i april-dagene 1940 norske soldater til å kaste børsa og dra hjem. Hamsun skrev i Aftenposten.

"Den (regjeringen) gav Ordre til Mobilisering. Den visste at vi ikke hadde noget at berge oss med overfor nogen. Men den gav ordre til Mobilisering og rømte".

Hamsun ble tiltalt for oppropet, men ikke biskopen for sin oppfordring til de norske soldater om å innstille kampene og dra hjem. I 1940 var det mange som delte Hamsuns og biskopens oppfatning. Generalstaben ville, ifølge Hamar Arbeiderblad 23. april 1947, kapitulere betingelsesløst. General John Høgevoll uttalte: "Vi manglet våpen, stridsvogner, panservern, luftvern, ammunisjon, klær og øvelser".

17. april 1940: Biskopen ber nordmenn om ikke å kjempe mot tyskerne.

Den andre "bistanden" til fienden fra Hamsun, var nekrologen over Hitler på krigens siste dag.

Hvilken bistand dette var til en slagen fiende, er vanskelig å forstå, men nekrologen vakte forargelse og forferdelse hos nordmenn, men ulovlig var den ikke. Hamsun nyttet sin menneskerett til å gi uttrykk for sine meninger selv om de var upopulære. I diktaturstater er slike utsagn straffbare. Var ikke Norge et demokrati?

Hamsun brukte tid, penger og sin autoritet overfor rikskommissær Terboven for å redde norske fanger under tyskerne. Det lyktes i mange tilfelle å påvirke Terboven. Hamsun var rasende mot Terbovens grusomme represalier mot nordmenn, og han besøkte Hitler i den hensikt å få Terboven fjernet etter arrestasjonen av studentene. Dersom Hamsun hadde kjent til tyskernes hemmelige utryddelsesmetoder av jøder og andre folkegrupper, ville det uten tvil ha blitt bråk med Hitler. Ifølge tolken uttrykte Hamsun seg på en slik måte at Hitler ba om at audiensen måtte opphøre.

Utenriksministerens og regjeringens forutseenhet

I slutten av 1930-årene begynte Nazi-Tyskland sin aggressivitet mot nabostatene, og innlemmet det ene landet etter det andre i "Det stortyske rike". Alle land i Eurpa rustet opp for å forsvare seg, unntatt Norge, som skulle være et fredens "foregangsland". En syste-

matisk nedrusting av vårt forsvar la landet åpent for enhver angriper. Så kom de alarmerende advarslene i 1940: Regjeringen fikk rapport om at før 9. april 1940 krenket 21 tyske spionfly norsk luftrom, mens Storbritannia tok rekorden med 44 spiontokter over Norge.

Det var britene v/Winston Churchill, som ønsket og håpet at tyskerne skulle angripe Narvik slik at britene kunne slå tyskerne på norsk jord, for så å erobre og få kontroll med malmen og malmbanen til Sverige. Den britiske flåten gjorde lite for å stoppe den tyske krigsflåten under veis mot Narvik.

19. mars: Den britiske utenriksminister Chamberlain uttaler at krigsfaren mot Norge øker. Den norske utenriksminister Koht sover.

25. mars: Den tyske sendemann i Norge truer med at Tyskland vil overta vernet av norsk sjøområde. Ingen norsk reaksjon.

5. april: Den norske sendemann i Berlin melder til utenriksministeren om et mulig forestående tysk angrep mot landet. Koht sover. Bruker et døgn for å sende meldingen videre til Forsvaret.

5. april: Aftenposten melder om tyske spionfly over Norge. Koht sover fortsatt.

5. april: Forsvarsstaben foreslår mobilisering. Avslag fra regjeringen.

5. april: Trussel fra de allierte om aksjon mot Norge. Koht sover.

6. april: Forsvaret foreslår på nytt full mobilisering. Et nytt avslag.

7. april: Alarmerende melding fra legasjonen i Berlin om tyske tropper på tur nordover. Hele regjeringen sover.

8. april: Britene legger ut miner i Vestfjorden og på Hustadvika. Regjeringen protesterer svakt.

8. april: Det kommer 9 faresignaler om forestående tysk angrep mot Norge. De første tyske soldater kommer i land i Lillesand fra et torpedert skip. Politimesteren varsler styremaktene, men regjeringen sover fortsatt.

9. april: Regjeringen ble tatt på sengen av tyske kano-

ner. De var nære ved å bli tatt til fange. Takket være stortingspresident Hambro, kom de kongelige og regjeringen seg ut av Oslo. Det ble bestemt at Oslo skulle overgis uten kamp for å spare byen og folket mot ødeleggelser.

Politimester Welhaven sørget for at norsk politi red foran og ved siden av de tyske tropper under innmarsjen i Oslo, beskyttet disse og viste vei til Stortinget og Akershus. Politiet hindret nordmenn som prøvde å demonstrere mot tyskerne.

Jeg minner om at oberst Sundlo ble kalt forræder etter at han uten forsvar overga Narvik by til tyskerne, etter at byen allerede var tatt av fienden. Hvordan ville situasjonen ha blitt for de sårede på et overfylt sykehus dersom de tyske krigsskipene hadde lagt byen i ruiner?

9. april: Det ble bestemt at mobilisering først kunne skje den 11. april. Første divisjon rømte til Sverige, grunnet mangel på våpen.

Krigen i Norge: 9. april - 7. juni.

7. juni: Regjeringen rømte i all hemmelighet til utlandet, og overløt hele Norges befolkning til okkupasjonskontroll.

10. juni: Regjeringen gjorde den tabbe at de godtok tyskernes kapitulasjonsdiktat.

Spørsmålet er: Hvem gjorde størst skade for landet, Knut Hamsun, med sine verbale utsagn og tyske sympatier, eller de som satte Hamsun på tiltalebenken? En av disse fikk sin minnebauta i Hommelvik. Den 87 år gamle, slagrammede forfatteren var ansett så "farlig" at han uten lov og dom, ble satt i fengsel, og ifølge Arne Skjeflos redegjørelse, overført til en psykiatrisk klinikk hvor han ble pint og fornødt av professor Langfelt. Konklusjonen ble fabrikkert til "varige svekkede sjelsevner".

Hamsuns siste bok, "Paa gjengrodde stier" (1949), bekrefter at det i alle fall ikke var Hamsun som hadde varige svekkede sjelsevner.

Fredskonferansen - en fiasko? En folkets talsmann

Med interesse har jeg fulgt med i de kommentarene som har stått i Fremover siden Freds- og forsoningskonferansen ble avholdt 23.-25. oktober. Grunnen til at Narvik er kommet på kartet i fredssammenheng, er som vi vet begivenhetene i 1940, da byen ufrivillig ble trukket inn i en stormaktskrig. Derfor sto krigsveteranene sentralt i den seremonielle delen av programmet 23.10. Vi som bor sørpå, kunne lese bl.a. i Aftenposten om de tyske veteranene som var invitert tross sterk motstand, og om lettelsen da det viste seg at de likevel ikke kom.

Bjørn Egge, som ble lansert som representant for norske veteraner, stilte klare betingelser i Fremover 25.10.:

"Jeg har heller ikke problemer med tyskere som deltok i kampene, men som har bedt om tilgivelse for den dævelskapen de var med og påførte oss. Men ingen kan få tilgivelse uten å ha bedt om det."

At historien har en annen side, går fram av det Astrup Nilssen skrev 7.11.: "Generalen som ikke kjenner krigshistorien". En tysk veteran vil kanskje oppfatte angrepet i 1940 som et kappløp med engelskmennene. Det gjaldt å komme først! Han vil også betrakte den tyske general Dietl som en helt, som greidde å holde byen i mange uker, under de vanskeligste forhold og mot en stor overmakt.

Dette eksemplet viser at det som ligger i bunnen, kan være historieoppfatningen. Og ikke nødvendigvis bare de historiske fakta, men

også tolkningen av dem og ståstedet til betrakteren. Etter gammel regning skal jo en sak ha flere sider. Her ligger nok en utfordring for fredssenteret, som smykker seg med mottoet: "Fredsbbygging gjennom kunnskap".

Veteraner fra utefront eller Milorg kan ha en mer nyanisert oppfatning enn Egge, som er mer en gammel Tysklandsfange enn en egentlig krigsdeltaker. En av de mest berømte, Max Manus, sa like etter krigen: *"Jeg er ikke enig i den måten vårt rettsoppgjør blir drevet på... Jeg føler at det er vilkårlig hvilken side man havnet på under krigen. Det var svært vanskelig å avgjøre om man skulle bli NS-mann eller motstandsmann."*

Max Manus er dessverre død, men Svein Blindheim og Anton Smith Meyer er oppgående. Den første har utmerket seg som meget kritisk historiker, og den andre, gammel Tromsøværing og marineoffiser, har bl.a. skrevet boken "Forsoning i vår tid". Om disse var invitert, vet jeg ikke, de var i hvert fall ikke til stede.

Den egentlige konferansen var til å begynne med en tørr, akademisk og teoretisk affære. Det ble litt mer flukt over forsamlingen da en av de norske innlederne snakket om "det norske paradokset": I Norge var krigsskadene små og okkupasjonen fredelig sammenlignet med andre land, mens forbittelsen er større og mer langvarig. Som eksempel nevnte han at norske front-

kjempere, som altså kjempet for Tyskland mot russerne, kan dra østover og håndhilse på russiske veteraner. Dette ser ut til å være umulig i Norge.

Den tidligere nevnte Egge hadde innlegg om det han mente var veteranenes syn, og la stor vekt på den følelsesmessige side av saken. Professor Bernt Hagtvet fra Oslo støttet Egge, men fra et annet ståsted. Han hører til dem som er født etter krigen, med en mytisk oppfatning av krigen som det gode mot det absolutt onde, og med 68-generasjonens antifascisme som utgangspunkt: De rundt 50000 som meldte seg inn i NS eller på annen måte ble straffet under landssvikoppgjøret, gav ifølge Hagtvet sin tilslutning til et totalitært parti og til rasisme og antisemittisme. Hagtvet og hans like bidrar til å holde krigens motsetninger varme i flere generasjoner.

Så langt jeg tolket stemningen blant deltakerne, var det ikke Egges og Hagtvets syn som fikk tilslutning, men heller prinsippet "Forsoning gjennom dialog". Dialog er en tosidig prosess som ikke mulig hvis den ene parten på forhånd er demonisert. Å avkreve ham en mer eller mindre oppriktig anger og bønn om tilgivelse virker som en understreking av den høye moral hos vinneren og gir fortsatt undertrykkelse av taperen. Her bør vi merke oss at taperen er den som i forrige runde var undertrykkeren – rollene skifter.

Faktisk skjer det at Stortingsfolk skriver til "Folk og Land" og takker for tilsendelsen av bladet.

Noen ganger føyer de også til noen pene ord om den tro og idealisme vi må ha som har klart å holde avisen gående i over 50 år og fortsatt makter det.

Men, ja, det er et men, for disse som skriver til oss kommer alltid med et krav: Vi må ikke gjøre deres navn kjent, da det kan skade dem selv og deres parti.

Utrolig nok: En eneste av de kvinner og menn som vi kjenner fra Stortingets talerstol, har hatt det mot å skrive til oss uten å stille et slikt krav.

Det er den uavhengige Fridtjof Frank Gundersen som alltid har vist seg som den uredde og kompromissløse stridsmann som tross sin utsatte stilling alltid har snakket høyt om saker andre fortier, og derfor er høyt respektert av så mange.

Også av oss.

Ved juletider fikk vi dette brev fra han:

Jeg vil rette en takk til redaksjon og bidragsytere til Folk og Land for deres utrettelige arbeide for å kaste lys over krigsårene og rettsoppgjøret som fulgte. Det gjør vondt å se hvordan vanlige plikt-opplyllende og politisk engasjerte nordmenn er blitt identifisert med jødeforfølgelser, henrettelse av gisler og angiveri på grunn av deres tilknytning til Nasjonal Samling. At dette har skapt vanskeligheter for den neste generasjon, gjør Folk og Lands opplysningsvirksomhet enda mer påkrevet. Meget urett gjenstår å bøte på. Også ut fra ren historisk interesse er avisen interessant lesning fordi den bringer frem fakta og synspunkter som ennå ikke passer inn i den kollektive tidsånd i Norge.

Fridtjof Frank Gundersen
Professor dr.juris

Vennegaver «FOLK OG LAND»

På grunn av plassmangel må våre kvitteringer for vennegaver stå over til neste nummer som kommer i april.

Det samme gjelder flere leserinnlegg.

Vi gjør forøvrig oppmerksom på at stoff som sendes til redaksjonen må være hende senest en måned før det eventuelt kommer i bladet. Deadline er altså 15.

På grunn av plassmangel må våre kvitteringer for vennegaver stå over til neste nummer som kommer i april.

På årsmøtet i Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie som holdes i mars, blir opplegget for den fortsatte utgivelse av FOLK OG LAND gjort kjent.

Vi kan vente spennende nytt i vårt aprilnummer!

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO